

Бүгү чурттарың пролетарийлері каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 270 (12060) | 1982 чылдың ноябрь 23, вторник | 1925 чылда
индустриализация | Өртүз 3 мөп.

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын Төп Комитетиниң Пленумунуң дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

СЭКП Төп Комитетиниң ээлчеглиг Пленуму 1982 чылдың
ноябрь 22-де болган.

«1983 чылда ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөг-
жүлдениң Күрүне планының дугайында» ССРЭ-ниң Ми-
нистрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, ССРЭ-ниң
Курплан даргазы эш Н. К. Байбаковтуң болгаш «1983 чыл-
да ССРЭ-ниң Күрүне бюджетиниң дугайында» ССРЭ-ниң
сань министри эш В. Ф. Гарбузовтуң илеткелдерин Пленум
дыннаан.

Илеткел талазы-биле санал бергеннер: эштер В. В. Гри-
шин — СЭКП Москва хооркомунуң бирги секретары, Г. В.
Романов — СЭКП Ленинград обкомунуң бирги секретары,
Э. А. Шевардадзе — Грузияның Компартиязынын ТК-зы-
ның бирги секретары, А. П. Ляшко — Украин ССР-ниң Ми-
нистрлер Чөвүлелиниң Даргазы, Г. С. Золотухин — ССРЭ-
ниң белеткелдер министри, Г. П. Богомяков — СЭКП Тю-
мень обкомунуң бирги секретары, Н. В. Переверзева —
Ростов областа «Ленинниң оруу» колхозтун звено удуртук-
чузу-комбайнери, В. П. Демиденко — Казахстанның Компар-
тиязынын Кустанай обкомунун бирги секретары, Г. П. Лой-

манова — электронуг саналга машиналарынын Казань за-
водунуң элпекчи ажилчыны, Л. Г. Клецков — Белоруссия-
ның Компартиязынын Гродно обкомунун бирги секретары,
Б. В. Бакин — ССРЭ-ниң монтаж болгаш специализастан
тудуг ажилдарынын министри.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Ю. В. Андропов
Пленумга делгеренгей чүве чугаалаан. Оон чугаазын пар-
лаалга парлаар.

Чугаалашкан айтырыглар талазы-биле доктаалды СЭКП
ТК-ның Пленуму бир үн-биле хүлээп алган. Доктаалды пар-
лаалга парлаар.

СЭКП ТК-ның Пленуму организастиг айтырыгларны чу-
гаалажып көргөн.

СЭКП ТК-ның Политбюро кижигүнүгө кандидаттан ке-
жигүнү кылдыр эш Г. А. Алиевти ТК-ның Пленуму шилчит-
кен.

СЭКП ТК-ның Политбюро кижигүнүнүн болгаш СЭКП
ТК-ның секретарынын хүлээлгелеринден эш А. П. Кирилен-
кону кадыкшылынын байдалын барымдаалаан база ху-
да дилээнин ёзугаар ТК-ның Пленуму хостаан. Партиянын

СЭКП Төп Комитетиниң ээлчеглиг Пленуму дүүн,
ноябрь 22-де болуп эрткен. 1983 чылда ССРЭ-нин
экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң Күрүне
планының база ССРЭ-ниң Күрүне бюд-
жетиниң төлөвилелдериниң дугайында айтырыгны
анаа чугаалашкан. СЭКП Төп Комитетиниң Чингине
секретары Ю. В. Андропов Пленумга делгеренгей
чүве чугаалаан.

Чугаалашкан айтырыглар талазы-биле доктаал
хүлээп алган.

чер-черде органнарынга болгаш СЭКП Төп Комитетинге эш
А. П. Кириленконун хөй чылдарда идепкейлиг ажилдаанын,
партиянын болгаш чурттун мурнунга оон ачы-хавыяларын
СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Ю. В. Андропов дем-
делгезен.

СЭКП ТК-ның секретарына эш Н. И. Рыжковту ТК-ның
Пленуму сонгаан.

Эштер В. С. Алхимовту — ССРЭ-ниң Курбанкызынын дар-
газын, В. С. Макаренко — Украинаның Компартиязынын
Крым обкомунун бирги секретарын, Н. В. Переверзеваны —
Ростов областа «Ленинниң оруу» колхозтун звено удуртук-
чузу-комбайнери СЭКП ТК-ның кижигүнүгө кандидаттар-
дан кежигүннери кылдыр ТК-ның Пленуму шилчиткен.

«Леонид Ильич Брежневтин тураскаалын мөңгөждер дугайында» СЭКП Төп Комитетиниң, ССРЭ-ниң Дээди Соведи-
ниң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүле-
линиң доктаалын ТК-ның Пленуму чүүлүг деп көргөн.
Доктаалды парлаалга парлаар.

Пленум ажилын оон-биле дооскан.

1983 чылда ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң Күрүне планының, ССРЭ-ниң Күрүне бюджетиниң төлөвилелдериниң дугайында СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИН ПЛЕНУМУНУҢ ДОКТААЛЫ

1. 1983 чылда ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөг-
жүлдениң Күрүне планының болгаш ССРЭ-ниң Күрүне бюд-
жетиниң төлөвилелдерин колдууда чүүлүг деп санаар.

Айткан төлөвилелдерин ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чугаа-
лажып көрүгүнө ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели киирер.

2. Иштик болгаш дашкы политика талазы-биле партия-
нын XXVI съездинин ажилда кылган улаанышкынын
амыдыралга боттандырар, коммунисттик тургузушкунуң со-
ругаларын күөсөдир талазы-биле СЭКП ТК-ның Политбюро-
нуң практиктиг ажил-чорудугазын бүтүн болгаш долгуз-биле
чүүлүг деп көр.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Ю. В. Андроповтуң
СЭКП ТК-ның Пленумунга чугаалында айткан чүүлдериниң бол-
гаш түнөөлөрүн чүүлүг деп санаар болгаш бүтү партия ор-
ганизацияларынын ажил-чорудугазынын үндөсин боттандырар.

Эвилелдер республикаларын, компартияларын, ТК-
лары, партиянын крайкомнары, обкомнары, округкомнары,
хооркомнары болгаш райкомнары, партия организациялары,
совет, профсоюз болгаш комсомол организациялары, минис-
терстволар болгаш ведомстволар ажил-агыйжы-политиктиг
ээлчеглиг сорулгаларын күөсөдиринче, ССРЭ-ниң экономиктиг

болгаш камгалап күчүзүн улам ыңай быжыгларыңча улан-
ган организастиг болгаш масса-политиктиг ажилды калбар-
тыр; бо чылдын даалгаларын чедишкениң доозарыңа, 1983
чылда экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң планын
долдур болгаш ажык күөсөдиринге эрежок чутуга хемчег-
лериң азыр ужурулуг.

1983 чылда экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң пла-
нын чедишкениң күөсөдириниң нити-биле беш чылга онза
чутуга ужурулгалыг болурун ТК-ның Пленуму демделгези-
пшаан, партиянын XXVI съездинин колдугени эң чутуга со-
ругалыг боттандырарыңча — нити-биле боттандырыңча ин-
тенсификастарын күөтөдиринче болгаш улус ажил-агыйжы-
нын ажилкынын бедиринче бүтү күөтөдиринче ула-
ныларынын эрежок чутугазыңча партия, совет, ажил-
агый болгаш өскө-даа организацияларын, күш-ажалык кол-
лективтериниң кичээгейин уландырып тур. Бар аргаларын
ажыл-агыйжы ажил-чорудуганы экижидеринге, эртем-тех-
никтиг депшигени дүрөдөдиринге, улус ажил-агыйжынын
бүтү эволюцияларын күш-ажалдын боттандыруун өстүрерин-
ге, продукцияны кылдып үндүрерин көөдөдиринге болгаш оон
шынарын бедиринге эң улуг хемчээлге ажыгалаар. Улус

ажыл-агыйжынын бүтү адырларыңа капитал тудугуң дыка
экижидеринче онза кичээгейин салыр, олар чүүлүг, чиг-
атти, металлды болгаш өскө-даа материалдарын, сан-хөө бол-
гаш күш-ажалык курлавырларын чарыгдарынын нормала-
рын сагымр талазы-биле чотугу хемчеглери боттандырар.
Экономиканы планнаарын болгаш эргеп башкаарын улам
ыңай экижидер, ажил-агыйжы чорударынын стилин болгаш
методтарын сайыраңгайжыдар талазы-биле ажилдын ден-
нелин бедирин эң чутуга соруга кылдыр санаар.

СЭКП ТК-ның май (1982 чыл) Пленумунун шийтирил-
күөсөдиринче, ССРЭ-ниң Ашы-чөк программазын боттандыра-
рыңча, одалга-энергетика комплекзиниң планын хөгжүд-
еринче, совет кижилерин амыдыралынын материалдыг бол-
гаш культура денелин улам ыңай бедиринче бирги черге
ниң кичээгейин салдыңгар турар ужурулуг.

Оон-биле холбаштыр боттандырыңча үлөсүңчө, эр-
геп башкаарынын бүтү-ле адырларыңа күрүнө, күш-
ажалык болгаш күөсөдир сагымга-чорумуң быжыгдарың,
ажылга организастиг болгаш ажил-херекти чорутуу бедир-
ин, үлөтүргө, калга ажил-агыйга, тууга, транспортка
болгаш улус ажил-агыйжынын өскө-даа адырларыңа социал

листиг чарышты калбак нештередирин, экономиктиг хөгжү-
лениң интенсивтиг факторларын, бар курлавырларын улам
тол ажилгаарын, курлавырларын бүтү хевирлерин камна-
рың, шынар күөтүгүлериң экижидерин, эвөө чарыгдалдар
ны үндүрүп тургаш, эң бедик алыс түнөөлөдир чедиш алы-
рын чутуга ужурулгалыг кылдыр көөр ужурулуг. Эртемниң,
техниканын чедишкенин болгаш муракчы дүрүдуганы
бүтүрүгө чутуга үлөтүрүп нештердир. Хүлөп алдыңгар шийт
пирлерин күөсөдир даш шыгың контрольдү хандырар.

Даштык экономиктиг харылааларын ажилкынын бедир-
лер, ыңчанган бирги ээлчеге социалисттик чурттар-биле ка-
ды ажилдажың калбарың болгаш ханылаар.

3. Бистин хөй националдыг социалисттик Төрөө чуртувус-
тун Коммунисттик партияны долдандыр сырый каттыккан
ажылдарың, колхозчулары, интеллигенциязы, бүтү ажил-
чы чононары ССР Эвилелинин тургустунганынын алдан чыл
оон төлөпиг уткуп, 1983 чылда ажил-агый болгаш кул-
тура тургузушкунуңа чаа-чаа чедишкениң-биле демдел-
ген, коммунизмге Ленинниң оруктан чурттуу улам ыңайгы
чедишкениң бурнгаарлаашкынын хандырар дээринге СЭКП
Төп Комитетиниң Пленуму быжык боттандырың элгерилеп тур.

1982 чылдың ноябрь 22-де СЭКП ТК-ның Пленумунга СЭКП ТК-ның Чингине секретары Ю. В. АНДРОПОВТУҢ чугаазы

Эштер!
Беш чылдын ээлчеглиг да-
раазында чылынын планынын
болгаш бюджетиниң төлө-
вилелерин чугаалажып көөрү
доозуп турар-дыр бис. Полит-
бюрога демделгезиниң чам-
дык боттуту салаларын бис-
тин киирген документтерин-
висте барымдаалап көргөн.
Бөгүн киирген саналарын
план күөсөдириниң үндөсүн
Министрлер Чөвүлели барым-
даалап көөр алар деп ботай-
дыр мен.

Пленумга санал берген эш-
териниң чугааланын ёзугаар
алыргы, бистин бошталыс
чангыс «ай-дыр» — планын
болгаш бюджетиниң төлөвиле-
лери СЭКП-ниң XXVI съезди-
нин айтылыштарында
интенсив-биле дүтүкү турар
болгаш оларын чүүлүг деп
санал көрө чотугу-дур.

План төлөвилелеринге хамар-
шышкан калдык кол чүүлдер
барыл? Экономика хөгжүд-
лениң темптерин дүрөдөдир-
ри, национал оргулангын, үлөт-
пүр болгаш көдээ ажил-агый
продукциязын мейер өсү-
дөдириниң нити хемчээлдерин,
үрүмкөтөн садар бараан саа-
рыгларын хемчээлдерин көү-
дөдир көрдүң. Улус ажил-
агыйжынын ажилкынын бедир-
талазы-биле ажилды үргүчү-
дээрин айтың — бедик дала-
галар материалдыг болгаш
күш-ажалдын эвөөн чарыг-
даллары-биле күөсөдиринге
турар ужурулуг.

Ажилчы чононарын чаагай
байдалын бедиринче партия-
нын улаанышкынын төлө-
виледе ажилкынын онзалыг
демделгезин чутуга. «Б» бө-
лүктүн адырларынын колда-
дыр өсүдөдир, чонон херек-
лел бараанынын бүдүрүп үн-
дүрерин көөдөдирин планнап
турар. Агроулетпүр комплек-
зин улам ыңай хөгжүдөдиринге
материалдыг болгаш сан-хөө-
лүн дыка хөй курлавырла-
рын тускайлап турар. Чонон
боттуту орулгалары моон сон-
гаар-даа улам өсөр. Чуртталга
тудуунун хемчээл беш чыл-
дын даалгаларыңа база дүг-
жүп турар.

Ыңчанган совет кини дугайы-
нда, оон күш-ажалынын
болгаш амыдырал-чуртталга-
зынын байдалдарынын, оон
улам-бодал хөгжүлдениң
дугайында сагым салышкын
партиянын эң чутуга програм-
малыг айткышынын болуп
хевээр артып турарын план
төлөвилели боттандыра турар-
дыр.

Камгаладың херекелдерин
мын урунукуз мышкаш, база
долдур хемчээлге барымаа-
лап көргөн. Армияга болгаш
«Белка» эрежок чутуга оон
чүүлдерин боор, ылаңгыя де-
лелгениң амыг байдалың,
албан чутуга херек деп По-
литбюро санал келген болгаш
салал-да турар.

Улус ажил-агыйжы болгаш
социал-культура хөгжүлдериң
акша-хөргөңлөр-биле бюд-

жет төлөвилели хандырып тур-
ар.
Эштер! Партия Төп Комите-
тетиниң амыг Пленуму он би-
ги беш чылдын планынын
боттандырар дээш демселдин
чутуга үс-чаа-зында — оон
үшкү, эвек чылынын бүдү-
рүлде болуп турар-дыр. Эвөөш
эвөсти кылган бис. Ыңчал-
жык мурунуста — берге-даа,
күөтөдириниң-даа ажил
туруп турар.

Чамдык эң чутуга көргүзү-
лөр талазы-биле планын
даалгалар беш чылдын баш-
тайгы йиң чылдарыңа кү-
өсөдириниң фактыже кидерин
кичээлдериниң онзалыг ула-
нылар болган мен. Ол чор-
дук бөгүн чугаалажып көрү-
турар бо төлөвилелеринге чу-
гаажык салдарың болган,
интининге беш чылдын кү-
өсөдиринге база салдарың бо-
лур.

Леонид Ильич Брежневтин
сөөлүг чугааларын, ТК-ның
хожжудениң Политбюрозуңга
экономиктиг айтырыгларын
талазы-биле о оң киир-
ген бижиктерин Төп Коми-
теттин кижигүннери би-
лир болгай. Айтырыг мынчаар
тургустунган: эртемге үндө-
лөтүңген экономиктиг поли-
тике болгаш ТК-ның Плену-
мунга ажилдап кылган бис,
бүдүрүлгениң ажилкынын бе-
диринче, оон интенсифика-
стырине улаанышкынын
айтың бис. Ыңчалжык

бистин ажил-агыйжыны оон
оруктарже шийдери, ажил-
чы чорукче, эргилешкин ам-
даа оожум боттанып турар.
Экономиканы ажилкы чор-
уунуң кол көргүзү — күш-
ажалдын бүдүрүлгүлүнүн
өсүдөдириниң темпизин сепкиге
ам-даа чеппей турар. Чиг-эт
болгаш болбазырадып кылды
адырларын хөгжүлдениң
сырый харылаа чок чоруктын
айтыры хевээр артып турар.
Продукцияны бүдүреринге
хөй материалды чарыгдары
херек кырында кызырылбай
турар.

Планын мурунку хевээр
үлөтү чарыгдаларынын болгаш
бүдүрүлгө чарыгдаларынын
күөсөдир-биле күөсөдирин тур-
рар. Экономика камгалажып
болуп ужурулуг деп Леонид
Ильичиниң мерген улаанын
болгаш күөсөдириниң дагы-
наышмаан, ол соруганы
шияттырларын херек кы-
рында эвөөш чүүлдерин кылды
турар ыңдыг ажил-агый уду-
рукчулары ам-даа эвөөш эвөс.

Эрги чүүлдерин экинчи,
одалга чачыкканы ам-даа
күшүг болуп турар мышкаш
ажыл-херекти кичээр баш-
каарын билбес болуп турар
магат чок. Ындыг эштерге
калдык дуза чедерин негет-
тенип турарын болан көөрү
эрежок чутуга. Кол чүүл —
экономиканы удуртучу —
эргеп башкаарынын, план-
наашкынын болгаш ажил-

агый механизминин бүтү
адырларын сайыраңгайжыдар
талазы-биле ажилды дүрөдө-
дир-дыр.
Шынарың, бүдүрүлгүң
күш-ажалды, иншентивга,
тыныгың чорукка илгиз бээр
экономиктиг болгаш органи-
застиг — ыңдыг байдалдарын
тургузарың эрежок чутуга.
Ыңчалга багай ажилдаан,
ажыл кылбаан, харысалга
чок болган ажилдакчылар-
нын материалдыг махталыңа,
албан-дужаалыңа болгаш мо-
ралдыг авторитетинге эне-
дорт болгаш чалыш чок сал-
дарыг болуп ужурулуг.

Күрүнениң нити, бүтү чо-
нон эрге-ажыктарын барым-
даалары дээш харысалганы
куштелдирер, ведомствонун
болгаш түс черини кызым
эрге-ажыктарын хараар чорук-
тарын шийтирилг көгүн үс
узуткаары эрежок чутуга.
Мурунку шийтирлер күөсө-
тинге азы чаа байдалар
тургустунуп келгенде күөсө
инчаарла калың-ла айткың
талазы-биле чаа шийтириң
талазы-биле чаа шийтириң
дүрүм болур херек. Партияны, кү-
өсөдирин болгаш күөсөдирин
сагымга-чорумуң калды-ла
үрөшкениң-биле үдүр ший-
тирилг демселде чорудары
чутуга. Бо талазы-биле пар-
тия болгаш профсоюз ор-
ганы

(Төптүзү 2-ги арында).

Леонид Ильич Брежневтин тураскаалын мөңгөждер дугайында СЭКП Төп Комитетиниң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы

Ленинниң Улуг хөрөңдү
шыныч уламчылашканы, Ком-
мунисттик партиянын болгаш
Совет күрүнениң, делегейин
коммунисттик болгаш ажил-
нын шийтешкенин шылга-
рагай ажилдакчызы, тайбын
болгаш коммунизм дээш чал-
быштыг демселчи Леонид
Ильич Брежневтин төөдүг
ачы-хавылазын өөрөңнп көр-
гөш, оон тураскаалын мөңгө-
ждер соруга-биле СЭКП
Төп Комитетиниң, ССРЭ-ниң
Дээди Совединиң Президиуму-
нун болгаш ССРЭ-ниң Мини-
стрлер Чөвүлелиниң доктаа-
лары болза:

1. Эң алдар:
Ильич Брежнев Чалыс хоорай-
ны Брежнев хоорай кылдыр;
Москва хоорайнын Чер-
мушки району Брежнев ра-
йону кылдыр;
Днепропетровск хоорай-
нын Завот району Брежнев ра-
йону кылдыр;
2. Л. И. Брежневтин адып
тысыр:
Осколдуң металлургия заво-
дуна;
«Южмаш» машина тудууш-

ку заводу бүдүрүлгө катты-
жышкыныга;
Новороссийск пемет
комбинатына;
атомуг энергетикалык ма-
шина тудушкунуң Волга-
Дона «Атомаш» бүдүрүлгө
каттыжышкыныга;
Пурек ГЭС-ке, Таджики ССР-
Кустанай областын Целин-
ный совхозуна;
Молад ССР-ниң Оргов ра-
йонуна «Випаруз» колхозу-
на;

Днепропетровсктын Күш-
ажалды Кызыл Тук өрдө-
лүг металлургия институту-
на;
Звездный хоорайга (Москва
областы);
атомуг «Арктика» ледоко-
га;
Камгалад министерствоу-
нун дээди шериг училищени-
ге;

Л. И. Брежневтин шериг аа-
баны эрттирп турганы өөр-
дөдирин таяк дивизиязыга;
Днепропетровсктын № 1
ортуман школазына;
Москва, Ленинград, Киев,
реж тураскаалын тургузар.

Алма-Ата болгаш Днепро-
петровск хоорайларда бир-бир
чаа хоорай шалдыр;
Шериг-Далай Фадонун ко-
рабанын;
даланың пассажир судно-
зуна;

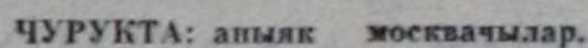
3. Ломоносов атыг МКУ-
нун, Днепропетровсктын
Л. И. Брежнев атыг метал-
лургия институтунун болгаш
Днепропетровсктын Арсени-
чев атыг индустриалдыг
институдунун студенттерин-
ге Л. И. Брежнев атыг 12
стипендияны доктаалар.

4. Л. И. Брежневтин акыл-
дап турганы Днепро-
петровск атыг металлургия
заводуна, оон өөрөңнп тур-
ганы Днепропетровсктын
Арсеничев атыг индустриал-
дыг институтунун башкыныга
болгаш Москва хоорайнын Ку-
гузов проспектинде оон
чурттан турганы № 26 бакы-
га мемориалдыг тураскаал
самбарларын тургузар.

5. Кызыл Штод, Черик
хаванын чанында Л. И.
Брежневтин хөргөңн оон хо-
реж тураскаалын тургузар.

ССРЭ-НИН
МИНИСТРЛЕР
ЧӨВҮЛЕЛИ

Түндүк-Чон-
СЭКП Төп
КОМИТЕДИ

Г. НАДЕЖДИННИН ФОТОСУ
